

Forslag

til

Lov om centre for højere uddannelser og Københavns universitets placering.

Fremsat den 14. marts 1969 af *undervisningsministeren*.

§ 1. Undervisningsministeren bemyndiges til at oprette et center for højere uddannelse og forskning ved Roskilde.

§ 2. Københavns universitets udbygning gennemføres på de arealer, som universitetet allerede råder over samt på arealer, der erhverves inden for et område, som begrænses af Jagtvejen, Tagensvej, Haraldsgade og Vermundsgade. Derudover erhverves der andetsteds i hovedstadsområdet arealer, der er tilstrækkeligt store til også at sikre universitetets udbygning på langt sigt.

§ 3. Oprettelsen af centre for højere uddannelser ved Ålborg og i den sydlige del af Jylland indgår i den langsigtede planlægning af de højere uddannelsers udbygning.

§ 4. Undervisningsministeren bemyndiges til at iværksætte eller, for så vidt angår ikke-statslige institutioner, tillade, at der iværksættes ekspropriation til bygninger og anlæg for højere uddannelsesinstitutioner efter reglerne i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

Bemærkninger til lovforslaget.

I folketingets 2. samling 1967-68 (F.T. 2. samling 1967-68 sp. 1177, sp. 2279-2313, sp. 3052-3062 og sp. 3195, Tillæg A 1967-68 sp. 2317-2342, Tillæg B sp. 375 og Tillæg C sp. 251) vedtog folketinget lov nr. 209 af 31. maj 1968 om universiteternes udbygning.

I henhold til denne lovs § 2, stk. 1, skal der i folketingsåret 1968-69 fremsættes lovforslag om, hvor den fremtidige udbygning af Københavns universitet skal gennemføres og om erhvervelse af de dertil fornødne arealer, ligesom der skal fremsættes forslag om den geografiske placering af nye centre for højere uddannelser, hvis oprettelse skal indgå i den samlede planlægning af de højere uddannelsers udbygning.

Københavns universitets arealproblemer er behandlet i følgende betænkninger:

Undervisningsmin. 3. afd. 1. kt. j. nr. 53-2-2/67.

286 Fremsatte lovforslag (undt. finans- og tillægsbev.lovforslag).

1. Betænkning nr. 451 afgivet december 1966 af Dispositionsplanudvalget for Københavns universitet.
2. Planlægningsrådets indstilling om udbygning af universitetskapaciteten øst for Store Bælt, september 1967.
3. Rapport fra arbejdsgruppe vedrørende eventuelle fremtidige universitetsarealer i Københavns kommune, august 1968.
4. Betænkning fra Københavns universitet: Københavns universitets placeringsmuligheder i Storkøbenhavns centrale byområde, november 1968.

De to førstnævnte betænkninger er tidligere tilstillet folketingets medlemmer; de to sidstnævnte er fremsendt i forbindelse med fremsættelsen af nærværende lovforslag.

I det efterfølgende gives en kort sammenfatning af de i disse betænkninger omhandlede indstillinger.

Dispositionsplanudvalgets betænkning, december 1966.

Af bemærkningerne til forslaget til ovennævnte lovs § 2 fremgik det, at Dispositionsplanudvalget for Københavns universitet i sin betænkning nr. 451 af 31. december 1966 foreslog, at Københavns universitets lægevidenskabelige fakultets udbygning blev gennemført ved Rigshospitalet og på Blegdams-hospitalets grund, der i henhold til påtegning af 15. september 1964 på overenskomst af 31. januar 1939 mellem staten og Københavns kommune vedrørende etablering af sameje vedrørende Amager Fælled m. v. forudsattes overdraget til staten. Der blev herved lagt vægt på fakultetets nære tilknytning til Rigshospitalet, i hvis nybyggeri der i disse år investeres meget betydelige beløb. Dispositionsplanudvalget foreslog endvidere, at det matematisk-naturvidenskabelige fakultets naturhistorisk-geografiske faggruppes udbygningsbehov blev dækket på Nørre Fælled og ved indretning af Danmarks tekniske Højskoles hidtidige bygninger ved Sølvtorvet og på Øster Voldgade.

For så vidt angik universitetets øvrige dele, herunder det teologiske, det rets- og statsvidenskabelige samt det filosofiske fakultet og den matematisk-fysiske faggruppe, fandt Dispositionsplanudvalget ikke, at det var muligt at sikre disse tilfredsstillende forhold og udviklingsmuligheder inden for de arealer, der er udlagt til universitetsformål, idet udvalget ikke fandt en permanent udbygning i kvarteret omkring Frue Plads ønskelig. Udvalget foreslog derfor, at der blev sikret et areal på ca. 500 ha ved Høje Tåstrup, hvor udbygningen af de øvrige dele af universitetet, herunder de ovennævnte fakulteter og den matematisk-fysiske faggruppe, skulle ske.

Til støtte for dette forslag anførtes bl. a., at der ved Høje Tåstrup kunne sikres udvidelsesmuligheder ud i en meget fjern fremtid således, at universitetet kunne samles til én enhed, når det lægevidenskabelige fakultet og den naturhistorisk-geografiske faggruppes bygninger i København bliver forældede, at forbindelsen mellem den matematisk-fysiske faggruppe og atomforsøgsstationen Risø ville blive kortere, at der i de allerede fastlagte planer for overordnede vejforbindelser og S-banenettets udbygning var skabt sikkerhed for hurtige og bekvemme trafikforbindelser til arealet, at arealet hurtigt kunne bebygges, og at arealet i sig selv ikke frembød særlige byggetekniske problemer.

Planlægningsrådets indstilling, september 1967.

Efter at Dispositionsplanudvalget havde afgivet sin betænkning, blev der peget på nye muligheder for at tilvejebringe yderligere arealer til universitetsformål i selve København. Disse muligheder var dels de arealer, som vil indvindes ved en inddæmning af Kalveboderne, dels området nord for Nørre Fælled, hvor der i dag er blandet industri- og boligbebyggelse og kolonihaver.

Disse arealer indgik derfor i overvejelserne i Planlægningsrådet for de højere uddannelser, da rådet behandlede Dispositionsplanudvalgets betænkning.

I september 1967 afgav Planlægningsrådet sin udtalelse i form af en indstilling vedrørende udbygningen af universitetskapaciteten øst for Store Bælt. I denne indstilling erklærede Planlægningsrådet sig enig i Dispositionsplanudvalgets forslag om det lægevidenskabelige fakultets og den naturhistorisk-geografiske faggruppes placering. Rådet kunne derimod hverken enigt eller ved et flertal anbefale Dispositionsplanudvalgets forslag om en udflytning af universitetets øvrige dele til Høje Tåstrup.

Det største mindretal (13 medlemmer) fandt dog, at de nævnte yderligere arealmuligheder i Københavns kommune ikke på langt sigt ville sikre universitetets udviklingsmuligheder eller give arealmæssige forudsætninger for skabelse af et mere omfattende uddannelsescenter i København. Man kunne derfor støtte forslaget om en udflytning og argumenterne for en placering ved Høje Tåstrup.

Det næststørste (9 medlemmer) fandt, at Københavns universitet burde forblive i selve København, og at de arealmuligheder, som efter afgivelsen af Dispositionsplanudvalgets betænkning var kommet ind i billedet, burde undersøges grundigt. Selv om disse nye arealer, om de viste sig egnede, ikke skulle muliggøre en så omfattende udbygning som forudsat af Dispositionsplanudvalget, mente dette mindretal, at Københavns universitets udbygning burde baseres på dem, og at den yderligere fornødne kapacitet burde tilvejebringes gennem en hurtig opbygning af centret ved Roskilde til en betydelig kapacitet.

Imod Høje Tåstrup-forslaget anførte dette mindretal, at Københavns universitet i en meget lang årrække — formentlig omkring 50 år — ville blive et geografisk splittet universitet, at iværksættelsen af et meget stort byggeprogram i Høje Tåstrup samtidig med udbygningen på Nørre Fælled og Blegdamshospitalets grund indebar risiko for udskydelse af etableringen af et andet universitet på Sjælland, og at placeringen i Høje Tåstrup ville medføre, at Københavns universitet blev isoleret

fra det øvrige samfund; idet man lagde stor vægt på at bevare Københavns universitet som et storby-universitet, hvis studenter og lærere kunne forblive en del af bybefolkningen og bevare mulighederne for nær kontakt med hovedstadens politiske, administrative, sociale og kulturelle institutioner.

2 medlemmer afgav hver sin særudtalelse gående ud på henholdsvis en hurtig aflastning af Københavns universitet ved opførelse af et nyt universitet i Roskilde og udflytning, såfremt der ikke inden for 1 år blev tilvejebragt forudsætninger for en udbygning i Københavns kommune.

Rapport fra arbejdsgruppen vedrørende eventuelle fremtidige universitetsarealer i Københavns kommune, august 1968.

Under disse omstændigheder anså regeringen det for nødvendigt at lade iværksætte en nærmere undersøgelse af de faktiske muligheder for at gennemføre en udbygning af Københavns universitet på de nævnte nye arealer i selve København.

Den 30. august 1968 forelå resultatet af denne undersøgelse i form af en rapport fra en arbejdsgruppe bestående af embedsmænd fra undervisningsministeriet, boligministeriet, Københavns kommune og Københavns universitet. Det fremgår af denne rapport, at der inden for området mellem Jagtvejen, Tagensvej, Haraldsgade og Vermundsgade vil kunne udlægges 153.500 m² grundareal, hvoraf undervisningsministeriet allerede ejer 44.000 m², til universitetsformål, og at det samlede areal, forudsat at de nødvendige byplan-dispositioner og ekspropriationer foretages, vil kunne ryddes inden for 2-3 år. Arealets samlede ejendomsskyld er opgjort til 112 mill. kr. På arealet vil der med en udnyttelsesgrad på 0,75, der af byplan- og universitetsbygningseksperters anses for det maksimalt forsvarlige, kunne opføres 115.200 brutto m² etageareal.

Udvalget har med udgangspunkt i de ovennævnte arealer og med aftagende intensitet undersøgt arealerne helt ud til Røvsingsgade mod nord og Lyngbyvej mod øst og med Tagensvej som vestgrænse. Hermed er undersøgt et samlet areal nord for Jagtvejen på 827.000 m² til en samlet ejendomsskyld på 588 mill. kr. På dette samlede areal vil der i givet fald over et længere åremål kunne opføres 620.250 brutto m² etageareal ved en udnyttelsesgrad på 0,75. Lægges hertil de militære arealer på Vognmandsmarken og i Ryvangen (Svanemølleområdet), som har været inddraget i den tidligere universitetsplanlægning, samt de arealer og bygninger, som universitetet råder over i Botanisk

Have, på Østervold og på Nørre Fælled, vil universitetet med tiden kunne få rådighed over i alt 1.074.200 brutto m² etageareal.

Forudsætter man Københavns universitet indrettet til ca. 25.000 studerende, hvoraf dog ca. 5.000 lægestuderende, der altovervenlig placeres på Blegdamskospitalets grund og ved Rigshospitalet, og som i denne forbindelse holdes udenfor, vil der i dag være behov for 431.200 brutto m² etageareal.

Om en inddæmning af Kalveboderne hedder det i rapporten, at det udnyttelige areal vil blive på ca. 310 ha, hvoraf mindst 100 ha antages at skulle anvendes til andre offentlige formål. De fremtidige byplanmæssige og trafikale forhold i området er endnu ikke afklaret, og arbejdsgruppen regner med, at der vil gå 5-6 år fra det tidspunkt, hvor beslutning om inddæmning er truffet, og til det tidspunkt, hvor de første bygninger på arealet vil kunne tages i brug.

Rapporten er rent beskrivende, og arbejdsgruppen har i overensstemmelse med sit kommissorium ikke taget stilling til, om og i hvilket omfang de beskrevne arealer bør udlægges til universitetsformål.

Københavns universitets betænkning af november 1968.

Arbejdsudvalgets rapport blev forelagt Københavns universitet til udtalelse, og universitetets svar foreligger i form af en betænkning af november 1968; Københavns universitets placeringsmuligheder i Storkøbenhavns centrale byområde.

I denne betænkning gør universitetet sine forventede studentertal og arealbehov i tiden indtil 1980 op og peger på det ønskelige i, at universitetet også for tiden efter 1980 sikres udviklingsmuligheder. Universitetet gør i denne forbindelse opmærksom på, at der, selv om studentertallet skulle blive begrænset til et bestemt maksimum, når kapacitet er tilvejebragt i de øvrige dele af landet, vil være et fortsat behov for bygningsudvidelser, dels på grund af videnskabens fortsatte udvikling og specialisering, dels på grund af et stigende arealforbrug pr. lærer og pr. student.

Universitetet kan derfor ikke anbefale en løsning inden for de af arbejdsgruppen undersøgte arealer. Universitetet anfører, at en udbygning inden for området nord for Nørre Fælled vil blive meget langvarig og vanskelig at gennemføre, selv om man får adgang til at ekspropriere, dels fordi det vil være meget vanskeligt at få tilladelse til at nedlægge de beboelseslejligheder, som findes inden for området, dels på grund af ekspropriationserstatning.

gernes størrelse, at de militære arealer på Vognmandsmarken og i Ryvangen vil blive generet af støj og rystelser fra de jernbaner, som omgiver og gennemskærer arealerne, og vil være vanskeligt tilgængelige på grund af jernbanerne, og at der med de nævnte arealer ikke vil være sikret universitetet udvidelsesmuligheder på langt sigt, ligesom mulighederne for at skabe et uddannelsescenter, der også omfatter andre uddannelser end de traditionelle universitetsuddannelser, ikke vil være til stede. Universitetet ønsker dog, at det nærmest Nørre Fælled liggende område mellem Jagtvejen, Tagensvej, Haraldsgade og Vermundsgade på 153.500 m² grundareal udlægges som reserveareal for de læge- og naturvidenskabelige institutter ved Røgshospitalet og på Nørre Fælled.

Den øvrige udbygning foreslår universitetet gennemført på et ca. 500 ha stort areal dels på en kommende inddæmning af *Kalveboderne* dels på den overfor liggende del af *Vestamager*, der i vinderprojektet i arkitektkonkurrencen om Vestamagers bebyggelse foreslås udlagt til offentlige formål. En væsentlig del af det omhandlede areal er placeret i Tårnby kommune.

En sådan placering vil give muligheder for at opbygge centre for de faggrupper, der først skal udflyttes, og som forventes at ville ekspandere kraftigt, nemlig de humanistiske, de samfundsvidenskabelige og de matematisk-fysiske fag. Hertil kommer, at en samling af hele universitetet og udbygning af et egentligt uddannelsescenter på arealet vil være mulig på længere sigt.

Endvidere vil universitetet blive placeret i et nyt byudviklingsområde, hvor mulighederne for en tilpasning af bolig- og kollegiebebyggelse er til stede.

Universitetet lægger endelig vægt på arealets centrale placering i forhold til Københavns centrum, lufthavnen på Saltholm, Sverigesforbindelsen og Vestmotorvejen, og finder, at etablering af overordnede veje til og byggemodning af arealet vil kunne gennemføres relativt hurtigt og inden for rimelige økonomiske rammer.

Behovet for universitetskapalet øst for Store Bælt.

Ved bedømmelsen af Københavns universitets udbygningsproblemer spiller udviklingen i studentertallet en væsentlig rolle. I Planlægningsrådets „*Skitse for udbygningen af de højere uddannelser i tiden indtil 1980*“ (juni 1967) er der opstillet prognoser, der viser, at Københavns universitet vil have ca. 25.300 studerende i 1975 og ca. 29.000 studerende i 1980 under forudsætning af, at ca. 60 pct. af de

universitetsstuderende vil befinde sig øst for Store Bælt.

Efter udarbejdelsen af „*Skitse for udbygningen af de højere uddannelser i tiden indtil 1980*“ er der imidlertid fremkommet nye kortsigtede prognoser udarbejdet af undervisningsministeriets økonomisk-statistiske konsulent, og ifølge disse prognoser vil Københavns universitet, der i 1968-69 har ca. 20.000 studerende, have knap 32.000 studerende i 1975, hvilket svarer til en årlig stigning på ca. 2.000 studerende.

Denne uoverensstemmelse mellem de af Planlægningsrådet og af undervisningsministeriets økonomisk-statistiske konsulent opstillede prognoser skyldes, at man ikke har anvendt de samme beregningsmetoder, selv om man i begge tilfælde tager sit udgangspunkt i den forventede udvikling i elevtallet i gymnasiet, jfr. bemærkninger til lovforslaget om universiteternes udbygning (F.T. 2. samling 1967-68, Tillæg A, sp. 2221-22).

Undervisningsministeriet finder den af den økonomisk-statistiske konsulent beskrevne udvikling sandsynlig, og fortsætter væksten i antallet af universitetsstuderende øst for Store Bælt med ca. 2.000 om året også efter 1975, må det forudses, at Københavns universitet i 1970 vil have ca. 40.000 studerende, medmindre der ud over den igangværende og planlagte udbygning af universiteterne i Odense og Århus træffes omfattende foranstaltninger til aflastning af Københavns universitet.

Over for udsigten til, at Københavns universitet i 1980 kan have ca. 40.000 studerende, står det forhold, at universitetet i dag kun råder over lokaler og anlæg, som svarer til en kapacitet på mindre end 10.000 studerende, hvis disse studerende og deres lærere skulle have tidssvarende undervisnings- og forskningsforhold. Regeringen må derfor lægge afgørende vægt på, at man når frem til en løsning af universitetsproblemerne øst for Store Bælt, som både kan sikre en hurtig iværksættelse af Københavns universitets udbygning og en hurtig udbygning af et nyt universitet øst for Store Bælt, idet man af administrative, organisatoriske og miljømæssige grunde ikke anser det for ønskeligt at skabe et stort universitet med 40.000 studerende.

Regeringen anser det derfor for nødvendigt, at Københavns universitets kapacitet på længere sigt fastsættes til 20-25.000 studerende, og at der omgående tages skridt til etablering af det andet universitet (center for højere uddannelse og forskning) på Sjælland.

Oprettelse af et center for højere uddannelse og forskning ved Roskilde.

Planlægningsrådet for de højere uddannelser har allerede i sin indstilling af 7. december 1965 om den geografiske placering af nye centre for højere uddannelser og forskning (universitetscentre) i Danmark anbefalet, at det andet center for højere uddannelser øst for Store Bælt placeres ved Roskilde.

Regeringen er enig i, at et nyt sjællandsk center bør placeres ved Roskilde, idet man lægger vægt på følgende forhold, som taler for denne placering:

- 1) En hurtig og effektiv aflastning af Københavns universitet vil bedst kunne ske i et bysamfund i nærheden af København, idet ca. 70 pct. af de studerende ved Københavns universitet er hjemmehørende i Frederiksborg, Roskilde og Københavns amter samt i Københavns kommune.
- 2) Elektrificeringen af Roskildebanen vil inden for et overskueligt åremål blive fortsat fra Tåstrup til Roskilde således, at der etableres en effektiv kollektiv trafikforbindelse mellem Roskilde og Københavnsområdet.
- 3) Roskilde har i øvrigt en central trafikal placering for hele det sjællandske område, og anlæggelsen af en lufthavn ved Tune vil sammen med jernbanen til Korsør og Kalundborg lette forbindelsen med uddannelsescentrene vest for Store Bælt.
- 4) Et center ved Roskilde vil, ikke mindst i den vanskelige opbygningsperiode, kunne støtte sig på eksisterende uddannelses- og forskningsinstitutioner, biblioteker, arkiver og museer i København.
- 5) Et center ved Roskilde vil have særlige muligheder for at kunne tiltrække kvalificerede lærerkræfter — især deltidslærere — på grund af den korte og gode forbindelse til København.
- 6) Et center ved Roskilde vil have mulighed for et nært samarbejde med atomforsøgsstationen ved Risø.

Københavns universitet og andre offentlige myndigheder råder over betydelige arealer (knap 300 ha) sydvest for Roskilde. Ud fra de ovennævnte hensyn og mere generelle by- og egnspanmæssige synspunkter må en placering af det nye center umiddelbart nordøst for Roskilde forekomme mere hensigtsmæssig. Det er undervisningsministeriets hensigt omgående at optage forhandling med de stedlige kommunale og andre myndigheder med henblik på en nærmere fastlæggelse af centrets placering og udarbejdelsen af en arealerhvervelsesplan til sikring af de omhandlede arealer hurtigst muligt.

Det er endvidere hensigten at søge undervisningen ved Roskildecentret iværksat så hurtigt som muligt uden at afvente programmering, projektering og opførelse af permanente bygninger, idet man, så snart et centerareal er sikret, vil undersøge mulighederne for at gennemføre et pavillonbyggeri eller lignende på en egnet del af arealet.

I et sådant pavillonssystem, hvormed man har haft gode erfaringer ved Odense universitet, skulle man kunne påbegynde undervisning til aflastning af de store fag under det filosofiske fakultet, af visse fag under den matematisk-fysiske faggruppe og senere af det rets- og statsvidenskabelige fakultet ved Københavns universitet. En sådan aflastning skulle i 1970-erne sigte på at reducere væksten i tilgangen af studerende til Københavns universitet med ca. 50 pct.

Til at forestå centrets planlægning og iværksættelsen af undervisningen forudsættes omgående etableret en mindre arbejdsgruppe, der må frigøres for andre arbejdsopgaver, og som må omfatte såvel universitetsmæssig, administrativ som byggeteknisk sagkundskab.

På længere sigt forudsættes et center ved Roskilde udbygget således, at det bliver muligt at holde Københavns universitets studentertal på ca. 25.000 og at aflaste andre højere og videregående uddannelsesinstitutioner i Københavnsområdet i det omfang, disse institutioner giver en undervisning, som er beslægtet med de universitetsuddannelser, som allerede er placeret i universitetscentret.

Det fremgår af bemærkningerne til forslaget til § 2 i loven af 31. maj 1968 om universiteternes udbygning, at ca. 120 mill. kr. vil være påkrævet til gennemførelse af midlertidige bygningsforanstaltninger ved Københavns universitet, men i det omfang, det vil være muligt at aflaste Københavns universitet ved udbygning af Roskilde-centret, vil det være rimeligt at overveje en anvendelse af en del af de 120 mill. kr. til byggeri ved Roskilde-centret. En udvidelse af den i nævnte lov fastsatte investeringsramme for perioden indtil 1. april 1976 må dog forudses at blive fornøden, ligesom der vil blive tale om betydelige investeringer i den efterfølgende periode.

Københavns universitets geografiske placering.

Som det allerede fremgår af bemærkningerne til § 2 i loven af 31. maj 1968 om universiteternes udbygning (F.T. 2. samling, Tillæg A sp. 2334), er regeringen enig i forslagene om at udbygge Københavns universitets lægevidenskabelige fakultet og det matematisk-naturvidenskabelige fakultets na-

turhistorisk-geografiske faggruppe på Blegdams-hospitalets grund og ved Rigshospitalet samt på Nørre Fælled og i Danmarks tekniske Højskoles hidtidige bygninger ved Sølvtorvet og på Østervold. Det kan i denne forbindelse oplyses, at det er regeringens hensigt, når der formentlig i løbet af efteråret 1969 foreligger en generalplanskitse for opførelsen af det lægevidenskabelige centralinstitut (Panuminstituttet) på Blegdamshospitalets grund, at fremsætte et særligt lovforslag om dette byggeri.

Da Københavns Tandlægehøjskole, Danmarks farmaceutiske Højskole og Danmarks Højskole for Legemsøvelser også er placeret på Nørre Fælled, er der, således som det er beskrevet i bilag C i Københavns universitets betænkning af november 1968, mulighed for udvikling af et alsidigt biologisk center, hvortil man efterhånden kan knytte en række ikke-akademiske uddannelser, som også bygger på et biologisk grundlag, f. eks. terapi- og laborantuddannelser og uddannelser af andet medicinsk og odontologisk hjælpepersonale.

Da regeringen finder en koordineret udbygning af de biologiske fag i vid forstand ønskelig, må man finde det hensigtsmæssigt, at det nærmest Nørre Fælled liggende område mellem Jagtvejen, Tagensvej, Haraldsgade og Vermundsgade udlægges som et udvidelsesområde for de biologisk prægede fag, og man agter at optage forhandlinger med Københavns kommune om udarbejdelse af en byplan, som kan sikre områdets fremtidige anvendelse til sådanne formål.

Regeringen må derimod, bl. a. af de i betænkningen af november 1968 fra Københavns universitet anførte grunde, nære betænkelighed ved i øvrigt at basere Københavns universitets fremtidige udbygning på de i arbejdsgruppens rapport af 30. august 1968 beskrevne andre arealer inden for området Jagtvejen, Tagensvej, Rovsingsgade og Lyngbyvejen og på de nuværende militære arealer i Svanemølleområdet, uanset at der her ville kunne opføres et etageareal, som er dobbelt så stort som universitetets i dag opgjorte behov.

Regeringen må derfor gå ind for, at man søger tilvejebragt andre og mere hensigtsmæssige arealer, som kan sikre universitetets udbygning på lang sigt, foreløbig dog bortset fra det lægevidenskabelige fakultet og den naturhistorisk-geografiske faggruppe. Man finder i denne forbindelse at måtte konstatere, at en geografisk samling af alle universitetets aktiviteter som følge af de allerede iværksatte dispositioner ikke vil kunne realiseres indenfor overskuelig tid, og at bestræbelserne derfor foreløbig må koncentrere sig om at tilsikre en samlet placering af naturligt sammenhørende fagområder, her-

under også sådanne, som ikke traditionelt har været henlagt til universitetet. En samlet placering af eksempelvis universitetets og handelshøjskolens samfundsvidenskabelige studier vil således indebære uddannelses- og forskningsmæssige fordele.

Der foreligger som foran beskrevet to forslag om tilvejebringelse af større samlede arealer andetsteds: Dispositionsplanudvalgets forslag om erhvervelse af arealer i og ved Høje Tåstrup og Københavns universitets forslag om en udflytning til en Kalvebod-inddæmning og Vestamager.

Om Høje Tåstrup gælder det, at der i Høje Tåstrup kommune og syd på i Thorslunde-Ishøj kommune fortsat er mulighed for at erhverve store arealer til universitetsformål. Trafikalt set er disse arealer vel beliggende, idet der i begyndelsen af 1970-erne vil være etableret S-togsforbindelser til en ny station, som ligger nær disse arealer, ligesom de ligger centralt i forhold til det overordnede vej-system, som er påbegyndt eller planlagt til gennemførelse i 1970-erne. Der er imidlertid flere alternative muligheder for en endelig arealplacering, som i givet fald måtte forhandles nærmere med bl. a. de stedlige kommunale myndigheder. Undervisningsministeriet har imidlertid ikke uden en forudgående behandling i folketinget fundet at kunne optage sådanne forhandlinger.

Til Københavns universitets forslag om en udflytning til Kalveboderne-Vestamager knytter der sig en række betydelige usikkerhedsmomenter. Det er således en absolut forudsætning for planens gennemførelse, at Københavns lufthavn på længere sigt flyttes til Saltholm. Selv om der med lovforslaget om bygning af en lufthavn på Saltholm tilvejebringes en principbeslutning herom, tilbagestår en række væsentlige forudsætninger, som må afklares, før man med rimelighed vil kunne træffe en så vidtrækkende beslutning, som en placering af universitetet helt eller delvis på Vestamager indebærer.

Der findes således ikke endelige planer for udbygningen af trafikforbindelserne til Amager og en kommende storlufthavn, og det må for et Vestamager-universitet, hvis studerende, lærere og øvrige personale for en stor dels vedkommende vil være bosat på Sjælland, være væsentligt at have tilknytning til det overordnede vejsystem og til S-banenettet.

Tilvejebringelsen af klarhed over, i hvilket tempo en byudvikling på Vestamager vil kunne gennemføres, forudsætter en nøjere gennemgang af og prioritering af de meget betydelige samfundsinvesteringer, som anlæg af broer og tunneler med tilsluttende veje og gader samt en bybanelinje m. v. vil kræve, herunder en samlet vurdering af disse inve-

steringers omfang, og et skøn over det tempo, hvori det teknisk og økonomisk vil være muligt at realisere dem.

I denne forbindelse kan det også anføres, at det er en forudsætning for etableringen af en del af vejforbindelserne, at Kalveboderne forinden er inddæmnet. Efter de i dag foreliggende oplysninger vil der gå 5-6 år fra det tidspunkt, hvor der træffes endelig beslutning om inddæmningen, og til vejforbindelser over til Vestamager kan være skabt.

Regeringen må fortsat lægge afgørende vægt på, at der snarest træffes en definitiv beslutning om løsning af Københavns universitets samlede arealproblemer på lang sigt. De senest fremkomne forslag, i særdeleshed universitetets forslag om en Kalvebod-Vestamagerløsning, der først blev fremsat i sidste halvdel af november 1969, rejser imidlertid en række problemer, som regeringen ønsker belyst gennem yderligere undersøgelser og forhandlinger, inden der træffes beslutning om erhvervelse af store arealer til universitetets udbygning på meget langt sigt.

Såfremt disse undersøgelser og forhandlinger ikke kan være afsluttede så betids, at regeringen ved folketingets 2. eller 3. behandling af nærværende lovforslag kan fremkomme med et konkret forslag om, hvor universitetets langsigtede udbygning skal gennemføres, vil et sådant forslag blive fremsat i folketingsåret 1969-70. Man vil herved være i overensstemmelse med rektor for Københavns universitet, der overfor undervisningsministeriet har tilkendegivet, at universitetet, uanset sine meget vanskelige lokaleforhold, gerne ser afgørelsen udsat et år af hensyn til de nødvendige nærmere undersøgelser af forholdene på Amager.

Det matematisk-naturvidenskabelige fakultet har et særligt ønske om at få rådighed over et areal på 5-6 ha til opførelse af haller til eksperimentel fysik. Dette areal vil efter regeringens opfattelse med fordel kunne udlægges ved Risø, hvor de nævnte haller med deres overordentlig kostbare anlæg ikke alene vil kunne udnyttes af de fysiske faggrupper ved Københavns universitet og det kommende universitetscenter ved Roskilde, men også tjene som et eksperimentalfysisk center for samtlige eksperimentelt arbejdende fysiske faggrupper i Danmark.

Københavns universitets udbygning i den indre by forudsættes under alle omstændigheder at blive definitivt opgivet, selv om det endnu i nogle år kan blive nødvendigt at erhverve enkelte ejendomme i den indre by til midlertidig anvendelse til universitetsformål, indtil nye bygninger kan tages i brug. Universitetets kerne i den indre by,

omfattende karreen Frue Plads, Nørregade, Kryсталgade, Fiolstræde, Metropolitanannekset, Gråbrødrene Torv-annekset og Studiegården må dog fortsat forudses anvendt til universitetets centrale administration og enkelte mindre, humanistiske fag.

Geografisk placering af kommende centre for højere uddannelser.

Ifølge loven af 31. maj 1968 § 2, stk. 1, pkt. 2, påhviler det regeringen at fremsætte forslag om, hvor de centre for højere uddannelser, hvis oprettelse skal indgå i den samlede planlægning af de højere uddannelsers udbygning, skal placeres.

Den 7. december 1965 afgav planlægningsrådet en indstilling om den geografiske placering af nye centre for højere uddannelser og forskning. Det fremgik heraf, at rådet — med undtagelse af ét medlem — havde fundet, at der inden år 2000 sandsynligvis ville være behov for oprettelse af 3 nye centre for højere uddannelser i henholdsvis Nordjylland, Syddjylland og på Sjælland, og at rådet énstemmigt gik ind for, at disse centre blev placeret ved Ålborg-Nørresundby, Esbjerg-Ribe og Roskilde.

Ved fremsættelsen af disse forslag har rådet lagt vægt på følgende hensyn:

- 1) at et universitetscenter placeres i tilknytning til et bysamfund, der er stort nok til at kunne følge med i udbygningen af de serviceinstitutioner, som skal betjene den betydelige befolkningsforøgelse, der vil komme i løbet af den periode, hvori centret bygges op,
- 2) at der omkring centret findes en befolkningskoncentration, der er så stor, at der er muligheder for at rekruttere deltidsbeskæftigede akademiske lærere samt ikke-videnskabeligt personale som f. eks. laboratorieassistenter, kontorpersonale og rengøringsassistenter,
- 3) at centret kommer til at glide ind på lige fod med de mange andre aktiviteter, som præger et bysamfund, således at studenter og lærere ikke vil være henvist til at leve i et miljø, som er énsidigt præget af universitetet. I den forbindelse anser man det for en investeringsmæssig fordel, at det ikke skal være nødvendigt at opføre kollegier til så godt som alle de studerende. Endelig vil det være en fordel, at der allerede eksisterer et miljø bygget op omkring videregående og faglige uddannelser,

I forbindelse med spørgsmålet om den geografiske placering af 3 nye centre for højere uddannelser har ministeriet og planlægningsrådet modtaget henvendelser om placering af universitetscentre i

Haderslev, Ribe, Esbjerg, Kolding-Vejle-Fredericia, Ålborg, Helsingør, Holbæk, Næstved, Roskilde og på Lolland-Falster.

Regeringen kan tilslutte sig de af Planlægningsrådet for de højere uddannelser fremsatte betragtninger, hvorefter der i 1970'erne vil være behov for et center ved Roskilde, jfr. nærværende lovforslags § 1 og de foranstående bemærkninger, og inden udgangen af dette århundrede vil være behov for yderligere to centre i henholdsvis den nordlige og den sydlige del af Jylland.

I den nordlige del af Jylland udgør Ålborgområdet der eneste bysamfund, som er egnet til placering af et center for højere uddannelser og forskning, og regeringen foreslår derfor det ene af de to nye jyske centre placeret ved Ålborg.

I den sydlige del af Jylland findes der flere bysamfund, som kan komme på tale ved placeringen af det andet center.

Regeringen erklærer sig, ligesom den tidligere regering i forbindelse med de foregående forelæggelser af disse spørgsmål for folketinget, rede til forhandlinger om det sydjyske centers placering på grundlag af den debat, der måtte blive ført om forslaget.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser.

ad § 1. Der er ikke ved dette forslag taget stilling til et centers konkrete placering ved Roskilde, men man vil umiddelbart efter, at nærværende lovforslag måtte være vedtaget, optage forhandling med kommunale og andre myndigheder om den mest hensigtsmæssige placering af et centerareal bl. a. med henblik på opnåelse af bevillingsmæssig hjemmel til erhvervelse af arealet.

ad § 2. Med hjemmel i nærværende paragraf agter undervisningsministeren at optage forhandlinger med Københavns kommune om udarbejdelse af en byplan, som kan sikre anvendelsen af arealer inden for området Jagtvejen-Tagensvej-Haraldsgade-Vermundsgade til Københavns universitets læge- og

naturvidenskabelige institutter og andre dermed beslægtede uddannelsesinstitutioner.

Endvidere vil regeringen omgående optage forhandlinger med kommunale myndigheder, egnsplanrådet med flere myndigheder med henblik på tilvejebringelse af et grundlag, hvorpå folketinget kan afgøre, på hvilke arealer den øvrige udbygning af Københavns universitet bør foregå.

ad § 3. Bestemmelsen har til formål at understrege vigtigheden af, at de geografiske rammer for den igangværende planlægning af de højere uddannelsers udbygning fastlægges. Der er ved fastlæggelsen af, hvilke områder der skal inddrages i planlægningen, ikke taget stilling til, hvornår og i hvilken rækkefølge de to nye centre bør søges etableret.

Der vil, efterhånden som planlægningen skrider frem, og efterhånden som forudsætningerne derfor er til stede, blive fremsat lovforslag om de to centres oprettelse.

ad § 4. I henhold til bekendtgørelse af 8. juli 1966 af lov om folkeskolen § 61 og til lov af 13. april 1942 om ekspropriationer til offentlige højere almen-skoler er der hjemmel til at foretage ekspropriationer til opførelse af bygninger og andre anlæg til folkeskoler og gymnasieskoler.

En tilsvarende hjemmel findes ikke for så vidt angår højere uddannelsesinstitutioner. Under hensyn til det meget omfattende byggeri af sådanne institutioner, som må forventes i de kommende årtier, anser regeringen det for vigtigt, at der nu skabes hjemmel for, at arealer til højere uddannelsesinstitutioner kan erhverves ved ekspropriation. Sådanne arealer vil ganske vist ved byplan kunne udlægges til offentlige formål således, at byplanlovens ekspropriationsbestemmelser kan tages i anvendelse. Men da der kan gå 1-2 år fra man beslutter at udarbejde en byplan, og til byplanen er endeligt godkendt, kan man risikere, at der ved denne procedure kan opstå betydelige forsinkelser i institutionernes udbygning.